

РЕШЕНИЕ

№ 7955

гр. София, 22.12.2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Първо отделение 65 състав, в публично заседание на 23.11.2022 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Ванина Колева

при участието на секретаря Ирена Йорданова и при участието на прокурора Цветослав Вергов, като разгледа дело номер **2111** по описа за **2021** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл.203-207 от Административно-процесуалния кодекс (АПК) във вр. с чл.285, ал.1 и чл.284, ал.1 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС).

Образувано е по искова молба с вх. № 7231 от 02.03.2021 г. (наименована жалба) и „жалби с допълнително изложение от 1 до 4“, подадена от Б. И. Д., ЕГН [ЕГН], с която е предявен иск, на основание чл. 284 от ЗИНЗС срещу Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" при Министерство на правосъдието за заплащане на обезщетение в размер общо на 20 000 лева, за претърпени неимуществени вреди, причинени от незаконосъобразно бездействие на администрацията на Затвора-гр. С., изразяващи се в поставяне на ищеца в неблагоприятни условия в Медико-социалния център (М.) към болницата на С. централен затвор (СЦЗ).

Във връзка с дадените от съда указания са представени допълнителни заявления от 19.04.2021 г. (л. 20) и от 19.05.2021 г. (л. 34), в които ищецът твърди, че условията, на които е подложен при изтърпяване на наложеното му наказание, надвишават неизбежното ниво на страдания, присъщо за местата за лишаване от свобода и излизат отвъд прага на строгост. Позовава се на нарушение на чл. 3 от ЗИНЗС, както и на презумпцията уредена в чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС, за наличие на неимуществени вреди при установяване на условията по чл. 3, ал. 2 ЗИНЗС и на и Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи (ЕСПЧ).

С молба от 11.06.2021 г. (л. 40), чрез служебно назначеният процесуален представител

- адвокат Ю., исковата претенция е уточнена. Посочено е, че обезщетението се претендира за претърпени от ищеца неимуществени вреди - унижение, чувство на малоценност, страх, нарушен сън, нарушена концентрация, депресия, параноя, суицидни мисли, психично разстройство, рецидив на съществуващи заболявания, влошаване на общото здравословно състояние, като цяло причинени от лошите битови условия в Медицинския център към болницата на Софийски централен затвор, в периода от 20.03.2020 г., когато ищецът е настанен в медицинския център към болницата на СЦЗ до датата на завеждане на делото.

Претенцията се основава на следните фактически твърдения по отношение на условията в Медицинския център към болницата на Затвора – [населено място]: лоши битови условия, липса на адекватно медицинско обслужване, неизвършване на нужните изследвания, непредоставяне на нужните медикаменти, липса на медицински специалисти, често спиране на отоплението по време на зимния сезон, завишени цени на стоките в лавката и телефонните разговори, липсата на добре организирани свиждания с близките на лишените от свобода, непредоставяне на принадлежности за почистване, изпълнение на плана на присъдата, съгласно който ищецът има ежемесечни срещи с психолог, наличие на множество насекоми - дървеници и хлебарки, неудобни легла и мръсни, стари дюшеци.

Ответникът, Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" при МП (ГДИН), с депозиран в едномесечния срок по чл. 131 ГПК писмен отговор, оспорва предявената искова претенция като недопустима, алтернативно неоснователна и недоказана. Твърди, че не е установено изпълнение на вменено от закона задължение на ответника, което да ангажира отговорността му и с което да нарушава чл. 3 от ЗИНЗС. Оспорва иска изцяло по основание и размер като неоснователен и недоказан. Излага конкретни твърдения, че спрямо ищеца липсва незаконосъобразен акт/действие/бездействие от страна на ГДИН. Счита, че не са налице предпоставките по чл. 284 ЗИНЗС, поради което моли искът да бъде отхвърлен. Ангажира писмени и гласни доказателства. Моли съда да отхвърли иска като неоснователен. Претендира юрисконсултско възнаграждение.

В първото съдебно заседание по делото, на основание чл. 126 от ГПК, производство е прекратено (с протоколно определение от 03.11.2021 г.) в частта, относно периода от 20.03.2020 г. до 28.09.2020 г.

В същото съдебно заседание е направено последно уточнение, че претенцията остава за размера посочен в исковата молба, а именно 20 000 лева за обезщетение за претърпените от една страна лоши битово-социални условия и от друга - медицинско безхаберие, независимо, че периодът на предявения иск е от 29.09.2020 г. до 02.03.2021 г. - датата на завеждане на делото.

Ищецът ангажира гласни доказателствени средства и моли съда да уважи изцяло исковата молба по изложените в същата и в допълнително представените „уточнения“ съображения, като обезщетението бъде определено в минимален размер.

Представителят на Софийска градска прокуратура изразява становище за неоснователност и недоказаност на исковата претенция и моли да бъде отхвърлена. При евентуално уважаване на иска, счита, че следва да се присъди обезщетение в минимален размер.

Административен съд София - град, I отделение, Л. състав, след като взе предвид твърденията в исковата молба, изразеното становище на пълномощника на отговорника и това на представителя на СГП и въз основа на приетите по делото на

доказателствата, намира се за установено от фактическа страна следното:

По делото се установи и не е спорно, че към датата на подаване на исковата молба ищецът изтъпява ефективна присъда от тридесет години лишаване от свобода за извършено престъпление по чл. 116, ал.1, т. 6 от НК. Същият постъпва в Затвора-гр.С. на 05.10.2018 г., като след престоя му в Приемно отделение, е настанен в 6-та група за обвиняеми и подсъдими лица. След влизане в сила на окончателната му присъда е разпределен в ЗО "К.", тъй като е изразил притеснения за живота и здравето си, ако остане да изтъпява наложеното му наказание в Затвора-гр.С..

По време на престоя в ЗО "К.", поведението на ищеца е наблюдавано от ИСДВР и инспектор психолог, като спрямо него са предприемани мерки за овладяване на емоционалното му състояние, респективно изразените проблеми при адаптиране към средата в М.. С цел предотвратяване на евентуален опит за суицид, ищецът е включен в рисков списък на лишените от свобода и изготвен план за интервенции. От експертна оценка за психичното му и емоционално състояние е видно, че ищецът изпитва висока тревожност, изнервеност, постоянно притеснение за здравословното му състояние, излагайки твърдения пред администрацията на затвора, че е болен, не съумява да поддържа добри отношения със съкилийниците си. Съгласно докладната записка, адаптацията му в ЗО "К." е силно затруднена.

От представените с писмо рег. № 3709/23.08.2021 г. опис на МП (л. 116) писмени доказателства е видно, че поради невъзможността да се адаптира към условията в ЗО "К." и да поддържа нормални взаимоотношения с останалите лишени от свобода със Заповед № 09/20.03.2020 г. е настанен, на основание чл. 60 ЗИНЗС, в Отделението за лишени от свобода с висока степен на обществена опасност, страдащи от наркомания, психически разстройства или уязвими лица с оглед тяхната безопасност на територията на СБАЛЛС (отделението се нарича ЦМСИГ – Център за медико-социални интензивни грижи) за периода от 20.03.2020 г. до 20.04.2020 г.

Настаняването му в ЦМСИГ е продължавано нееднократно. Със Заповед № 24/19.06.2020 г., издадена от Началника на Затвора – [населено място], престоят на ищеца е продължен с три месеца в "Отделение за лишени от свобода, с висока степен на обществена опасност, страдащи от наркомания, психични разстройства или уязвими лица, с оглед на тяхната безопасност на територията на М.", съгласно чл. 60 ЗИНЗС (л.130). Със Заповед № 43/18.09.2021 г., издадена от ИФ Началник на Затвора – [населено място], престоят на ищеца е продължен със срок от още три месеца в "Отделение за лишени от свобода, с висока степен на обществена опасност, страдащи от наркомания, психични разстройства или уязвими лица, с оглед на тяхната безопасност на територията на М.", съгласно чл. 60 ЗИНЗС (л.133).

С писмения отговор на ответника е представената докладна записка на Л. М. - ИСДВР - 4-та група, съставена на 12.07.2021 г. (л. 62 и сл.), от която се установява, че преместването на Д. в болнично помещение № 2 на ЦМСИГ се дължи на емоционалното му състояние и липса на снижаване нивото на тревожност. Посочва се, че по негово желание, е настанен самостоятелно в болничната стая, която е с капацитет от 12.40 кв.м за 3-ма лишени от свобода, съгласно разпоредбите на чл. 43, ал. 4 от ЗИНЗС. Болничната стая е оборудвана с 2 броя легла, 3 броя метални шкафчета за съхранение на лични вещи, 1 брой маса, санитарен възел с мивка и течаща топла и студена вода. Отоплението в болнично помещение № 2 на ЦМСИГ е централно, с достъп на пряка слънчева светлина и възможност за проветряване, с изкуствено осветление, контролирано от лишените от свобода. Ползва се обща баня и

санитарен възел без ограничения през деня. Спалните помещения не се заключават в светлата част от денонощието. Конкретно се посочва, че по изразено желание на ищеца в зимния период е подменен дюшекът му. Предоставено му е и допълнително одеяло, което след определен период на ползване е върнато от ищеца на съответното лице отговарящо за постелъчните принадлежности.

Относно твърденията на ищеца, че битовите условия в Медицинския център към болницата на СЦЗ са лоши и че не се предоставят принадлежности за почистване в помещението се посочва, че с цел поддържане на лична хигиена, веднъж месечно на лишените от свобода се раздават по 3 броя сапуна и 400 гр. прах за пране. Настанените в ЦМСИГ са включени в графика за пране на личните им дрехи, от която възможност се възползва твърде малко лишените от свобода. За тези констатации са представени: копия на списъците за получаване на перили препарати.

На следващо място в същата докладна записка е изтъкната високата тревожност на Д.. Относно твърдения за наличието на паразита се посочва, че се подава заявка при домакина на затвора и по утвърден график с фирмите за обезпаразитяване се обработват помещенията след съгласието на настанените лишени от свобода лица. При изразено желание и след позволение на Началника на затвора се допуска за ползване препарати предоставени на лишените от свобода от техни близки, които се ползва в присъствието на ИСДВР.

С писмения отговор са представени и приети писмени доказателства, както следва: справка/разпечатка за приходите на лицето по личната му сметка в затвора за периода от 01.07.2020 до 12.07.2021 г.; докладна записка от 07.07.2021 г. на В. С. инспектор-психолог в Затвора – [населено място], в която (относно твърдението за неизпълнение на плана на присъдата, според който следва ищецът да има ежемесечни срещи с психолог) се посочва, че в рамките на процесния период (29.09.2020 г. – 02.03.2021 г.) с Б. Д. многократно са осъществявани разговори с психолог, а именно на 29.10 и на 29.10.2020 г., както и на 11.01.2021 г., когато е извършено и поредно психологическо изследване. В заключение е посочено, че ищецът е обгрижван не само от психолози, но и от инспектор - социална дейност и от медицински лица, като същият е включван в списък за рискови лица и е подаван за психиатър. Със същата докладна записката са приложено представени и писмени доказателства, като относимите за процесния период са: експертна оценка на актуално психично и емоционално състояние от 11.01.2021 г., изготвена от инспектор – психолог (л. 53 и сл.); с докладна записка от 09.07.2021 г., изготвена от търговски сътрудник в ДПФЗД – ТП С. (във връзка с твърденията, че цени в лавката на затвора са завишени с 30-40 до над 100 % от реалните и липсва разнообразие на основни продукти) се установява, че цените на стоките там се определят на базата на сключеният договор с фирма „ПАНДА ИП“ ЕООД и съобразно ценовото предложение към него при начисляване на 7 % в полза на ДП „ДОНД ЗАТВОРНО ДЕЛО“; справка от 02.07.2021 г. на ръководител звено, относно организацията на отоплителното обезпечаване в Затвора - [населено място]. Относно твърденията на ищеца, че „често спира отоплението по време на зимния сезон, а когато работи е на минимална мощност, което е довело до влошаване на здравословното му състояние“ в справката е посочено, че отоплението за Затвора – [населено място] се захранва централно от Т. С., като през отоплителен сезон 2020 – 2021 г. не е имало „често спиране на отоплението“, не са извършвани и аварийни и планови ремонти; график за организация, подготовка и провеждане на свиждания в Затвора – [населено място], предвид твърденията на ищеца, че липсва

добре функционираща организация за провеждането на свижданията с близките на лишените от свобода, като съществуващата организация налага изчакване от посетителите средно по 4 часа, което на практика цели отказване на близките да посещават лишените от свобода, респ. ограничаване на това право на лишените от свобода; разпределение на времето на лишените от свобода в Затвора – [населено място]; първоначален доклад, текущ доклад от 08.02.2021 г.; препланиране на присъдата; писмо от 06.07.2021 г. на д-р Т. с приложена медицинска документация: копие на журнал за антипсихотичната терапия на Б. Д. в периода 2020-2021 г.; амбулаторни листове от психиатрични консултации и клинични лабораторни изследвания, извършени в периоди извън исковия.

Във връзка с твърдяната за липса на адекватно медицинско обслужване - неизвършване на нужните изследвания и лечение според здравословното състояние на ищеца, непредоставяне на нужните медикаменти, както и във връзка с твърденията за липса на изпълнение на плана на присъдата, според който следва ищецът да има ежемесечни срещи с психолог, допълнително от страна на ответника с писмо рег. № 5116/29.11.2021 г. (л. 170) са представени, както следва: здравен картон на Б. Д.; амбулаторен лист - 3 броя; резултат от компютърно-тумографско изследване; и тетрадка/протоколна психиатър.

Във връзка с твърденията на ищеца, че телефонните разговори са изключително скъпи е представена докладна записка от 11.02.2022 г. на ВИД експерт стопанска дейност (л. 211). Установява се, че в затворническата лавка към ТП С. на ДП „Фонд затворно дело” се продават два вида фонокарти М. - от 25 импулса на продажна цена 4 лв. и от 100 импулса на продажна цена 12,50 лв. Същите се поръчват и доставят от БТК АД по сключен договор. ТП С. на ДП „Фонд затворно дело” няма отношение и не формира цените на телефонните разговори, които лишените от свобода провеждат с въпросните фонокарти.

По делото е представена и медицинска справка на началника за Затвора - [населено място], изготвена от д-р Е. А. (л. 236), в която се констатира, че Б. Д. е с диагноза – неуточнено личностно разстройство и спрямо него са предприети съответните действия за лечение и уточняване на състоянието му. Приложени са и писмени доказателства, които установяват, че на 22.03.2022 г. (извън исковия период) Д. е изпратен в ПО на СБАЛЛС - Затвора в [населено място]. От представената тетрадка/протоколна психиатър за проведени консултантски прегледи е видно, че е проведен такъв (в рамките на исковия период) на 29.01.2021 г. Представена е и докладна записка от В. С., инспектор – психолог, Затвора- С. с изявление, че Д. е гледан и обгрижван от психолог многократно по устни и писмени молби от страна на лицето, като често е обгрижван с предимство и му е обръщано подчертано внимание. Единствено относима към исковия период е изготвената от В. С., експертна оценка от 11.01.2021 г. (л. 256 и сл.)

По делото са разпитани трима свидетели, чиито показания съдът кредитира изцяло като обективни, частично непротиворечиви и достоверни.

Свидетелят Д. И. А. дава показания, че познава ищеца от Софийски централен затвор. Посочва, че в болницата на СЦЗ е бил „кмет“ на 4 група, от края на 2015 г. до 2021 г. Като „кмет“ е имал задължения свързани с всякаква помощ - разнасяне на поща, раздаване на сапуни, прах, сменяне на дюшеци и др. Ищецът е бил настанен самостоятелно в

помещение с размери около 4,5 м. на 3,5 м.. В спалното си помещение е разполагал с легло, шкафче, мивка, тоалетна, която е отделена. Банята е между двете килии. Има врати. В помещението имало два големи прозореца, разделени на 4 крила, които се отварят. В болницата помещенията ги чистят санитарите. Изтъква, че медико - социалния център е на 4 етаж, там пребивават проблемните лица, като те си чистят стаите. Само коридора се чисти от друго лице. Свидетелят посочва, че лично е раздавал на Д. всеки месец един сапун, 400 гр. прах, за което има документ (с имена, дата, подпис). Лично е подменил и дюшека му два пъти, като единия път му е предоставен чисто нов. Пред него ищецът е споделял, че го боли кръста, че дюшекът му бил на топки. Веднъж месечно идвала фирма, която пръска срещу насекоми. Пръскането срещу буболечки имало ефект. Всички били длъжни да се хранят в столовата, но поради привилегии, някои носели храната и в стаите, поради което се развъждали хлебарки, буболечки. В болницата на обяд получавали първо, второ и трето, за разлика от затвора. Ищецът е получавал храна три пъти на ден. Имало лекари - хирург, вътрешен доктор и сестри постоянно, има и лаборатория. Всеки месец идвали лекари от други болници - очен, УНГ, кардиолог, уролог. Идвал и психиатър. Към затвора имало психолози. Ищецът бил преглеждан от лекарите многократно. Не е приемал хапчетата, които му се давали, а ги продавал или заменял, за което била изготвена докладна от старшините. Посочва, че в болницата парното е много силно. Ищецът почти всеки ден се е срещал с инспектора си /с ИСДВР/ и с психолог. Оплакванията пред ИСДВР били разнообразни като например, че му пречи музиката. Относно лавката свидетелят посочва, че е чувал оплаквания, че има стоки са с изтекъл срок на годност, развалени. В болницата имало общ телефон, в коридора и до вечерна проверка се позволявали обаждания. Имало период, в който телефонът не работел за около месец, тъй като бил счупен от лишените от свобода. Въпреки това по време на каре, желаещите са провеждали разговори по телефона на първия етаж, поради което не са били лишавани. Относно цените на телефонните разговори посочва, че фонокарта струва 12,50 лв. за 100 импулса или около 30 - 40 минути разговор. С домашен телефон времето за разговор достига до час и половина. Свижданията били два пъти в месеца. Хранителни пратки се разрешавали - до 5 кг. местни, вакуумирани, трайни продукти над 14 дни и 5 кг. плодове и зеленчуци. Свижданията са на групи по 19 човека, разговаря се през стъкло и на разстояние един метър. Докато се извършва свиждането, старшините подготвяли следващата група за свиждане. Не се знаело предварително в коя група ще бъде съответният лишен от свобода и няма точен час. Всеки имал право на свиждане от по 4 възрастни. Свиждането продължавало 45 минути, ако се дава храна - около час.

Свидетелят Е. Й. Й. посочва, че познавал ищеца, тъй като между 2018 г. и 2019 г. били в приемната заедно. След това Д. бил настанен в първа група, а той бил препратен в медико - социален център (М.). След около месец и Д. бил настанен в М. - за около две години. Този период включвал от м. 09.2020 до м. март 2021 г. Изтъква, че там нищо не е нормално, тъй като освен, че от страна на надзора е упражняван натиск, има вредители и животни. Помещенията са сравнително малки. Посочва, че е бил отговорник на този етаж. В помещенията са настанявани по четири души. Нямамо санитарен възел към всяка стая. Имало обща баня и тоалетна, до които нямамо денонощен достъп. След проверката в 20,00 часа се заключвали до 6,15 часа сутринта. Тоалетните били счупени. Баня имало само в общата част. Липсвала естествената дневна светлина, тъй като на прозорците имало две решетки. Лампите били счупени. Свидетелят пребивавал в трета килия, а ищецът в първа. Почистващи материали се предоставяли едва след като станал хигиенист. Посочва, че свижданията били първа и трета седмица - от 9:00 до 15:00 часа. По време на пребиваването там на ищеца били извършени два прегледа. В помещението имало наполовина парно. Лишените от свобода се топлели с кантал. Нямамо телефони. Използвали телефон от долните етажи. Според показанията на свидетеля, ищецът не е имал ежемесечни срещи с психолог. Периодично са му спирани хапчетата. Допълва, че имало хирург. Психиатър идвал веднъж годишно, но не давал лекарства. Дюшеците били тънки и мръсни. Свидетелят посочва, че лично е виждал как други лишени от свобода и охраната тормозят Д. и го наричат убиец.

Свидетелят Й. В. И. дава показания, че познава Д. от болницата, където пребивавали заедно. Двамата са били в различни килии. Имало хлебарки, дървеници. Пръскало се против насекоми, изпарявали се дюшеците, но нямамо ефект. Условиата били много зле. За ухапванията от насекоми всеки ден им се изписвало лекарство, което нямамо ефект. Дюшеците били неудобни - брезентови, а пълни с парцали. Поради тясното пространство и 4 легла имало напрежение. Свидетелят заявява, че Д. не се е карал с никого. Имало лампи тип пури и прозорци. От решетките не можело да се достигне до прозореца. Имало тоалетна, баня, но не във всяка килия. В килиите имало мивка и чешма,. Парното не работило постоянно, а прозорците били отворени. Свижданията се провеждали с близки с молба, но на някои не им позволявали заради наркотици. Лекарите били на график - един път в седмицата, давали по едно- две хапчета. Нямамо психиатър. Д. не му е споделял, че е искал да ходи на лекар, а не са го водили.

Показанията на свидетелите са ясни, в отделни части противоречиви, но в преобладаващата част кореспондират с приетите по делото писмени доказателства, поради което съдът ги кредитира, като при

преценката им отчита, че са категорични в две насоки – относно липсата на съответно медицинско обслужване и за изпитвания дискомфорта от наличието на инсекти - хлебарки и дървеници по време на исковия период - края на 2020 г. и началото на 2021 г.

По делото от страна на ответника, освен приложено представените с отговора на исковата молба писмени доказателства са приети и представените с: писмо рег. № 3709/23.08.2021 г. от ИФ инспектор РД (л. 116 и сл.); писмо рег. № 5116/28.11.2021 г. от Д. К. - процесуален представител (л. 170 и сл.); писмо рег. № 1169/04.03.2022 г. от Д. К. - процесуален представител (л. 210 и сл.); писмо рег. № 1596/25.03.2022 г. от началник на Затвора – [населено място] (л. 235 и сл.); и молба рег. № 3202/14.06.2022 г. от Д. К. - процесуален представител (л. 274 и сл.).

При така установената фактическа обстановка съдът намира от правна страна следното:

Искът за присъждане на обезщетение е предявен от процесуално легитимирано лице, което твърди, че в периода на престой в Център за медико-социални интензивни грижи в Затвора – [населено място] от 29.09.2020 г. до 02.03.2022 г. е претърпял неимуществени вреди в резултат на незаконосъобразно бездействие на длъжностни лица от администрацията на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията” – юридическо лице към министерството на правосъдието с териториални структури, включващи затворите и областните служби „Изпълнение на наказанията” – чл. 12, ал. 3 ЗИНЗС.

Искът е предявен срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ - юридическо лице, осъществяващо прякото ръководство и контрол върху дейността на местата за лишаване от свобода, с териториални служби, каквито са затворите и областните служби „Изпълнение на наказанията“ - надлежен ответник по чл.205 от АПК, вр. с чл.285, ал.1 от ЗИНЗС

Искът е с правно основание чл.284, ал.1 ЗИНЗС, На основание чл. 203, ал. 1 (ДВ, бр. 13 от 2017 г.) от Глава единадесета на АПК, исковите за обезщетения за вреди, причинени на граждани или юридически лица от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на административни органи и длъжностни лица се разглеждат по реда на тази глава. Съгласно чл. 203, ал. 2 (ДВ, бр. 13 от 2017 г.) от АПК, за неуредените въпроси за имуществената отговорност се прилагат разпоредбите на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ) или на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража. Според чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС държавата отговаря за вредите, причинени на лишени от свобода и задържани под стража от специализираните органи по изпълнение на наказанията в резултат на нарушения на чл. 3 от ЗИНЗС, съгласно който осъдените и задържаните под стража не могат да бъдат подлагани на изтезания, на

жестоко, нечовешко или унизително отношение., като в ал. 2 на същия член е посочено, че за изтезания, жестоко, нечовешко или унизително отношение се смятат и поставянето в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода или задържането под стража, изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност.

За да бъде приета основателност на иска за вреди с правно основание чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС, следва кумулативно да бъдат доказани: акт, действие и/или бездействие на специализираните органи по изпълнение на наказанията, с което се нарушава чл. 3 от ЗИНЗС и настъпила, в резултат на нарушението неимуществена вреда в правната сфера на ищеца, която се предполага до доказване на противното по силата на въведената с разпоредбата на чл. 284, ал. 5 от ЗИНЗС, оборима презумпция. Следователно отговорността на държавата се ангажира при доказано подлагане на изтезания, на жестоко, нечовешко или унизително отношение (чл. 3, ал. 1), както при поставянето на лицата в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието "лишаване от свобода" или "задържането под стража", изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност (чл. 3, ал. 2).

Предмет на разглежданата искова претенция е обезщетяване на претърпени от Д. неимуществени вреди - унижение, чувство на малоценност, страх, нарушен сън, нарушена концентрация, депресия, параноя, суицидни мисли, психично разстройство, рецидив на съществуващи заболявания, влошаване на общото здравословно състояние от проявите форми на нарушения на чл. 3 ЗИНЗС вр. чл. 3 КЗПЧОС: поставянето в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, изразяващи се в липса на разнообразна храна, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, както и липса на добре организирани свиждания, непредоставяне на принадлежности за почистване, неизпълнение на плана на присъдата, съгласно който ищецът има ежемесечни срещи с психолог, необезпаразитяване на килията от хлебарки и дървеници,

неудобни легла и мръсни, стари дюшеци.

Според чл. 3 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ) никой не може да бъде подлаган на мъчение, на жестоко, безчовечно или унижаващо отношение. Прямо лицата, изтърпяващи наказание за извършени углавни престъпления, във вътрешното законодателство това право е регламентирано с нормата на чл. 3 ЗИНЗС, предвиждаща, се осъдените не могат да бъдат подлагани на жестоко или нечовешко отношение. На това право на лишените от свобода съответства насрещното административно задължение при изпълнение на наказанията да бъдат осигурени условия, обезпечаващи поддържането на физическото и психическото здраве и зачитане на правата и достойнството им – чл. 2, т. 3 ЗИНЗС. „Нечовешко” или „унижаващо” отношение предполага страдание или унижение, достигащи отвъд неизбежния елемент на страдание и унижение, свързан с дадена форма на легитимно третиране или наказание. Мерките за лишаване от свобода според ЕСПЧ могат често да съдържат такъв елемент, като държавата трябва да осигури на лишеното от свобода лице условия, които са съвместими с уважението към човешкото достойнство, така че начинът и методът на изпълнение на мярката да не го подлагат на стрес и трудности с интензивност, която надминава неизбежното ниво на страданието, свързано със задържането.

Фактическо основание на предявения иск е лоши битови условия в помещението обитавано от Д., както и липсата на адекватно медицинско обслужване, неизвършване на нужните изследвания, непредоставяне на нужните медикаменти, липса на медицински специалисти, често спиране на отоплението по време на зимния сезон, завишени цени на стоките в лавката и телефонните разговори, липсата на добре организирани свиждания с близките на лишените от свобода, непредоставяне на принадлежности за почистване, неизпълнение на плана на присъдата, съгласно който ищецът има ежемесечни срещи с психолог, наличие на множество насекоми - дървеници и хлебарки, неудобни легла и мръсни, стари дюшеци.

В случая следва да се приложат установените за защита на правото по чл. 3 ЕКПЧ стандарти, установени от Европейския съд по правата на човека. Постановено е пилотното решение на ЕСПЧ по делото Н. и др. с/у България, в което Европейският съд е дал генерални мерки за преодоляване на проблемите на условията в затворите, нарушаващи забраната по чл. 3 ЕКПЧ. В решението Н. ясно се сочи по какъв начин следва да се прилага българският закон, предоставящ компенсаторно средство, а именно ЗОДОВ, за да може да изпълни изискването за ефективно вътрешноправно компенсаторно средство за защита от нарушаване на чл.3.

Относно отделните фактически основания съдът намира следното:
Лоши битови и хигиенни условия, липса на отопление:

От представените от страна на ответника писмени доказателства се установява, че в исковия период Д. е пребивавал самостоятелно в болничната стая, която е с капацитет от 12.40 кв.м за 3-ма лишени от свобода, съгласно разпоредбите на чл. 43, ал. 4 от ЗИНЗС. Болничната стая е оборудвана с 2 броя легла, 3 броя метални шкафчета за съхранение на лични вещи, 1 брой маса, санитарен възел с мивка и течаща топла и студена вода. Ползва се обща баня и санитарен възел без ограничения през деня. Спалните помещения не се заключват в светлата част от денонощието. Конкретно се посочва, че по изразено желание на ищеца в зимния период е подменен дюшекът му, същият е получавал редовно перилни и почистващи консумативи. Тези обстоятелства се подкрепят и от свидетелските показания.

Съгласно § 231 от пилотното решение по делото Н. и други срещу България от 27.01.2015 г. за условията в българските затвори, ако затворниците имат на разположение по-малко от три квадратни метра жилищна площ, пренаселеността трябва да се счита за толкова тежка, че да доведе само по себе си, независимо от други фактори, до нарушение на чл. 3 от Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи (ЕКПЧОС, Конвенцията). В случая от събраните писмени и гласни доказателства не се установява ищецът да е пребивавал в исковия период на площ по-малка от три кв.м. Следователно, не може да се приеме, че е налице пренаселеност, която сама по себе си да води до нарушение на чл.3 от Конвенцията.

От друга страна, както ЕКЗПЧОС отбелязва в §234 от решението по делото Н. и др. срещу България, освен размерът на наличното пространство, други аспекти на физическото състояние на задържане също са от значение за оценката на съответствие с чл. 3 от Конвенцията. Тези елементи включват по-специално достъп до упражнения на открито, естествена светлина или въздух, наличие на вентилация, адекватност на отоплението, възможност за използване на тоалетната в уединение и съответствие с основни санитарни и хигиенни изисквания. По този начин, дори и в случаите на затворнически килии, които осигуряват 3-4 квадратни метра жилищна площ на един лишен от свобода, може да има нарушение на този член, ако факторът на пространството е съчетан с липса на вентилация и осветление.

Съгласно чл. 88 ЗИНЗС, вр. с чл. 176 ППЗИНЗС хигиенизирането на спалните помещения се извършва от лишените от свобода, които са настанени в тях. Ищецът не излага твърдения да е бил лишен от правото да получава почистващи препарати. Според показанията на разпитаните свидетели, ищецът е получавал консумативи необходими за поддържане на хигиената. Не са ангажирани доказателства в тази

насока от страна на ищеца, с които да обори доказателствата, представени от ответника. От ищеца е зависело да поддържа чистота и хигиена в килията, тъй като през повечето време е бил сам, което предполагало добра хигиена, ред и чистота. В тази връзка съдът съобрази, че от страна на ищеца не са посочени данни, да е имал конфликт с друго лице по повод нежелание за почистването на килията. На следващо място във връзка с твърденията в представените от ответника писмени доказателства, че „през исковия период лишените от свобода са имали отоплението, тъй като Затвора – [населено място] се захранва централно от Т. С., като през конкретния отоплителен сезон - 2020 – 2021 г. не е имало „често спиране на отоплението“, не са извършвани и аварийни и планови ремонти“, съдът, с оглед категоричните показания на свидетелите (с изключение на А.) приема, че парното не работи постоянно, поради което и предвид липсата на представени надлежни доказателства във връзка с реално извършвани измервания на температурата в помещенията по време на отоплителния сезон, съдът, приема за доказани твърденията на ищеца, касаещи липсата на реално осигурено отопление.

Относно твърденията в исковата молба и уточненията за липса на адекватно медицинско обслужване - неизвършване на нужните изследвания и лечение според здравословното състояние на ищеца, непредоставяне на нужните медикаменти; липса на медицински специалисти; извършване на прегледите по график, а не според конкретните нужди, съдът съобрази § 244 от решението по делото Н., според който "По отношение на лишените от свобода, които страдат от заболяване, независимо дали физическо или психическо, трябва да се вземат предвид три елемента във връзка със съвместимостта на здравето им със задържането: (а) здравословното състояние на затворника, (б) адекватността на оказваната медицинска помощ при задържане и (в) целесъобразността от поддържане на мярката за задържане с оглед на състоянието на здравето на затворника (...). Особено внимание в тази връзка трябва да се обърне на препоръките, съдържащи се в точки 39-48 от Европейските правила за затворите (...) въпреки техния незадължителен характер (

Според тях медицинските служби в затвора трябва да се стремят да открият и лекуват физическите или психическите заболявания или проблеми, от които страдат затворниците.. За тази цел всички необходими медицински, хирургически и психиатрични услуги, които се предоставят на обществото като цяло, трябва да бъдат осигурени на нуждаещия се затворник.

В т. 47 е предвидено, че медицинската служба на затвора е длъжна да се грижи за психиатричното лечение на всички затворници, които имат нужда от такова, и да обръща специално внимание на предотвратяване

на случаите на самоубийство." Според правило 12 от Европейските правила за затворите: Лица с психични заболявания или чието психично здраве е несъвместимо с настаняването в затвор, следва да бъдат задържани в специално предназначени за целта институции. Ако по изключение такива лица бъдат настанени в затвор, задължително следва се вземат специални мерки с оглед на техния статут и нужди.

Действително, от представените медицинска документация, е видно, че на ищеца са провеждани значителен брой медицински прегледи, включително и от психиатър, давани са му и медикаменти, но през период преди или след исковия. От представената тетрадка/протоколна психиатър за проведени консултантски прегледи е видно, че в рамките на исковия период Д. е бил прегледан на 29.01.2021 г. и е получавал медикаменти (л. 242). На следващо място относима към настоящото производство е представената с докладната записка на инспектор – психолог В. С., експертна оценка (без регистрационен номер) от 11.01.2021 г. (л. 256 и сл.).

Що се касае до останалите здравословни проблеми и заболявания, по делото липсват доказателства за извършено медицинското обслужване в рамките на исковия период. Поради което съдът приема, че ищеца не е бил осигурен преглед.

Относно недостатъчно обезпаразитяване (наличие на дървеници, насекоми, животни), от показанията на тримата разпитани свидетели се установи че въпреки забраните за внасяне на храна в спалните помещения и провежданите от администрацията дейности за дезинфекция и дератизация, мерките не са били достатъчно ефективни и ефикасни. Поради това съдът намира за частично неизпълнено от ответника изискването за хуманно и неунизително отношение, обективизирано в ненадлежно осигуряване изискванията за благоприятни санитарно-битови условия в насока недостатъчно обезпаразитяване. В тази връзка следва да се отбележи, че ответникът не отрича и не ангажира доказателства, опровергаващи твърдението за наличие на дървеници в спалното помещение, в което е бил настанен ищецът, което се потвърждава и от събраните гласни доказателствени средства.

По тези оплаквания на ищеца, съдът съобрази и § 247 от решението по делото Н. „Друг санитарен проблем в поправителните заведения е наличието на хлебарки, гризачи, бълхи, въшки, дървеници и други вредители. Затворническите власти трябва да се справят с този проблем чрез осигуряване на адекватни дезинфекционни съоръжения, почистващи продукти, както и редовно обезпаразитяване и проверки на килиите, по-специално на спалното бельо, дюшеците и пространствата, използвани за съхранение на храна“

По отношение на оплакванията за: липса на добре функционираща организация за провеждането на свижданията; изключително завишени

цени в лавката; липса на разнообразие от стоки в лавката и изключително скъпи телефонни разговори, предвид съвкупността от събрания по делото доказателствен материал (писмен и гласен) съдът приема тези оплаквания за неоснователни. От страна на ответника се представи график за организация, подготовка и провеждане на свижданията (л. 59), както и график за разпределението на времето на лишените от свобода (л. 60 и сл.), които не се разколебаха и от събраните свидетелски показания. Оплакването, че цените в лавката на затвора са прекалено високи, съдът приема за недоказани. В случая липсват доказателства както за цените в лавката, така и за цените в други подобни търговски обекти. Що се отнася до заявеното от ищеца ограничаване на възможността да общува с външния свят, поради високи цени за провеждане на телефонен разговор - по делото от ищеца не са представени доказателства за налагане от администрацията на затвора на ограничение за провеждане на телефонни разговори. Напротив, чрез събраните свидетелски показания се установи, че телефонирането е разрешено и лишените от свобода могат да се възползват от тази възможност. Т. им е осигурявано дори и със съпровождането им до други етажи на затвора. От писмените доказателства се установява, че ДП „Фонд затворно дело“ няма отношение и не формира цените на телефонните разговори. Тези данни следователно, не могат да обосновават сами по себе си нарушение на чл.3 ЕКПЧ, нито на чл. 3 ЗИНЗС.

При този анализ съдът приема, че искът е частично основателен и Д. е претърпял неимуществени вреди, които са резултат от нарушаване на общата забрана за нечовешко и унижително отношение. Исковата претенция следва да бъде частично уважена с оглед установения недостиг на медицинско обслужване и недостатъчно обезпаразитяване/наличие на дървеници и насекоми. Несъмнено недостатъчното медицинско обслужване и обезпаразитяване на килиите е от естество да причини емоционален стрес, безпокойство, чувство на унижение и депресия – неимуществени вреди, подлежащи на обезщетение, още повече, че ищецът като психично болен има нужда от специални грижи. Законодателят приема, че поставянето в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ уронва човешкото достойнство или поражда чувство на страх, незащитеност или депресия. Несъмнено липсата на медицинско обслужване води до задълбочаване на тревожността и стреса. Недостатъчната дезинсекция и наличието на дървеници кореспондират на понятието „нечовешко“ и „унижително“ отношение, като превишават целите на изтърпяване на наказанието. Налице е причинна връзка между частичното бездействие и неимуществените вреди. Поставянето на ищеца в неблагоприятни условия само по себе си представлява

третиране, способно да породи у него емоционално и морално страдание, чувство за малоценност, страх, стрес и депресия. При наличие на нарушение на някоя от посочените в чл. 3 ЗИНЗС хипотези, настъпването на неимуществени вреди се предполага до доказване на противното – чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС.

Размерът на дължимото обезщетение следва да бъде определен в съответствие с чл. 52 ЗЗД. Спазването на принципа на справедливостта като критерий за определяне на паричния еквивалент на моралните вреди изисква размерът на обезщетението да бъде определен от съда с оглед на всички установени по делото факти и обстоятелства, касаещи начина, по който частично незаконосъобразната административна дейност се е отразила на увреденото лице и при отчитане на икономическия стандарт в страната към момента на увреждането. Следва да бъде съобразено и пилотното Решение на ЕСПЧ от 27.01.2015г. по делото „Н. и други срещу България”, съгласно което паричната компенсация като форма на обезщетение за претърпени неимуществени вреди, не трябва да бъде в неразумен размер в сравнение с присъжданията на справедливо обезщетение, определени от ЕСПЧ по силата на чл. 41 от Конвенцията в подобни случаи, като насока в това отношение могат да служат принципите, изложени от ЕСПЧ в пилотното решение, а именно фундаменталния характер на правото на всяко лице да не бъде подлагано на нечовешко или унижително отношение, от една страна, а от друга времето, през което лишеният от свобода е бил поставен в условия на нечовешко и унижително отношение по смисъла на чл. 3 ЕКПЧОС, като най-важния фактор за оценка на претърпените вреди.

В разглеждания случай като се отчетат обстоятелствата, съставляващи проявления на нарушението по чл. 3, ал. 1 вр. ал. 2 ЗИНЗС - лоши условия, проявени в липсата на съответно медицинско обслужване и наличието на дървеници и хлебарки; периодът на исковата претенция (времето, през което ищецът е бил поставен в условия, унижаващи човешкото достойнство) - от 29.09.2020 г. до 02.03.2021 г., общо 5 месеца и 4 дни; характерът и интензитета на породените страдания и негативни преживявания, който дори и с оглед показанията на свидетелите Й. и И., не може да бъде определен като изключително висок, поради липса на конкретно последващо увреждане на здравето като резултат (физическо или психическо) от установеното нарушение на чл. 3, ал. 1 вр. ал. 2 ЗИНЗС и при прилагане на чл. 284, ал. 2 ЗИНЗС съдът приема, че искът следва да бъде уважен при определяне на обезщетение за претърпени неимуществени вреди в размер на 600 лева. В останалата част над 600 лв. до общия предявен размер от 20 000 лв. искът е неоснователен и недоказан и следва да бъде отхвърлен.

От страна на ищеца не са претендирани разноски, поради което Съдът не дължи произнасяне по тези въпрос. Независимо от изхода на спора (частично отхвърляне на иска) на ГДИН не се следва юрисконсултско възнаграждение - разпоредбите на чл. 286, ал. 2 и ал. 3 ЗИНЗС дерогират общото правило на чл. 78, ал. 3 ГПК. Съдържанието на посочените разпоредби дава основание да се направи извод, че законодателят не е предвидил изрично, че при отхвърляне изцяло или частично на предявените искове, на ответника се дължи заплащане на възнаграждение за един адвокат, ако е имал такъв или юрисконсултско възнаграждение, ако е бил защитаван от юрисконсулт. В този смисъл е и практиката на ВАС (Решение № 9180 от 17.06.2019 г. на ВАС по адм. д. № 9806/2018 г., III о., Решение № 118 от 7.01.2020 г. на ВАС по адм. д. № 10428/2018 г., III о., и мн. др.) и преобладаващата практика на АССГ. По изложените съображения Административен съд София-град, I отделение, L. състав

РЕШИ:

ОСЪЖДА Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ да заплати на Б. И. Д. обезщетение за неимуществени вреди в размер на 600 /шестстотин/ лева. за периода 29.09.2020 г. – 02.03.2021 г. от поставянето му в условия при липса на съответно медицинско обслужване и наличие на дървеници и хлебарки и в Медицинския център към болницата на СЦЗ като ОТХВЪРЛЯ иска в частта над 600 лв. до предявения размер от 20 000 лв.

Решението подлежи на обжалване с касационна жалба пред тричленен състав на Административен съд София-град в 14-дневен срок от съобщението.

СЪДИЯ: